

PROBLEME ACTUALE PRIVIND GESTIONAREA DEȘEURILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Mihaela PASCAL,
*doctorand, asistent universitar al Catedrei „Drept privat”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

REZUMAT

Formarea și dezvoltarea legislației de mediu au fost și continuă să fie influențate puternic de o serie de factori externi determinați de procesele obiective ale globalizării și internaționalizării problemelor ecologice. Fiind abia la etapa de constituire, domeniul gestionării integrate a deșeurilor în Republica Moldova întâmpină multiple provocări, începând cu infrastructura aproape inexistentă, continuând cu deficitul de finanțare, cadrul normativ în curs de dezvoltare și statistici incoerente. În acest sens, completarea și eficientizarea etapelor care constituie lanțul managementului integrat al deșeurilor este gajul funcționării corecte a întregului sistem, iar promovarea unei noi abordări în privința finanțării sistemului de management integrat al deșeurilor va permite construcția unei infrastructuri moderne, bazate pe principiile autonomiei și proximității.

Cuvinte-cheie: managementul deșeurilor, ierarhia deșeurilor, protecția mediului, colectare, deșeuri medicale, pandemie.

SUMMARY

The formation and development of environmental legislation have been and continue to be strongly influenced by a number of external factors driven by objective processes of globalization and the internationalization of environmental issues. Being only at its inception, the field of integrated waste management in the Republic of Moldova faces multiple challenges, implementation with almost non-existent infrastructure, continuing with the funding deficit, the developing regulatory framework and inconsistent statistics. In this sense, completing and improving the steps that make up the integrated waste management chain is the key to the proper functioning of the whole system, and promoting a new approach to financing the integrated management system will build a modern infrastructure based on the principles of autonomy and proximity.

Keywords: waste management, waste hierarchy, environmental protection, collection, medical waste, pandemic.

Protecția mediului este o problemă a tuturor, este problema redresării, conservării și ocrotirii mediului în scopul restrângerii și eliminării surselor de poluare, în cadrul dezvoltării armonioase a societății. O importantă sursă de poluare în acest sens, la nivel național, o reprezintă gestiunea și ma-

nagementul precar al deșeurilor, al căror impact asupra mediului este ireversibil. Astfel, netratarea corespunzătoare a deșeurilor poate avea consecințe devastatoare pentru sănătatea umană și pentru apă, sol și aer.

Proгноza pentru anul 2050 nu este una pozitivă, în special în cazul țărilor slab sau în curs de dezvoltare. Cantitatea de deșeuri generate în aceste țări se va tripla în următorii 30 de ani, astfel încât lipsa unui sistem de management integrat al deșeurilor funcțional va bloca tranzitarea spre modele verzi și circulare de dezvoltare.

În Uniunea Europeană, legislația și politica în domeniul deșeurilor au condus la îmbunătățiri majore în ceea ce privește gestionarea deșeurilor și, în același timp, stimulează inovarea în domeniul colectării separate a deșeurilor și al reciclării, limitează utilizarea depozitării deșeurilor și încurajează schimbarea comportamentului consumatorilor. Directiva UE privind deșeurile și Directiva privind depozitele de deșeuri conțin un set de norme menite să prevină și să reducă impactul negativ al generării și gestionării deșeurilor.

Comisia face în permanență eforturi de modernizare a acestor norme astfel încât acestea să fie adaptate la economia circulară și la era digitală. În același timp, Comisia a oferit sprijin continuu statelor membre pentru a pune în aplicare în mod corespunzător legislația existentă, făcând uz de competențele sale de asigurare a respectării legii, acolo unde este necesar. Acest lucru este esențial pentru a proteja sănătatea cetățenilor UE și pentru a păstra mediul curat.

Directiva-cadru privind deșeurile stabilește câteva principii de bază de gestionare a deșeurilor și definește ierarhia deșeurilor în Uniunea Europeană. Potrivit acestei ierarhii, tratarea deșeurilor ar trebui să parcurgă următoarele etape: prevenire, reutilizare, reciclare, recuperare, eliminare. Depozitarea deșeurilor este opțiunea cea mai puțin recomandabilă și ar trebui limitată la minimumul necesar. În conformitate cu normele UE, ar trebui să se renunțe treptat la eliminarea deșeurilor prin depozitare și, acolo unde acest lucru nu poate fi evitat, este nevoie de un control adecvat pentru a se garanta că depozitele de deșeuri sunt sigure pentru sănătatea umană și pentru mediu [1].

Cu toate acestea, problema managementului deșeurilor la nivel global devine tot mai acută. Numai în anul 2016, în întreaga lume au fost produse peste 2 miliarde de tone de deșeuri, totodată, peste 2 miliarde de locuitori nu au acces la servicii de salubritate, iar prognoza pentru următorii 30 de ani în țările slab sau în curs de dezvoltare, printre care se află și Republica Moldova, nu este deloc îmbucurătoare – cantitatea de deșeuri se va tripla. Pentru a preveni un astfel de scenariu, dar și pentru a menține sub control managementul deșeurilor la nivel local este nevoie de un plan concret care să corespundă mai multor criterii.

Republica Moldova, o țară mică, situată în partea de sud-est a Europei, mai bine de 25 de ani și-a trasat ca unul din obiectivele strategice, reduce-

rea deșeurilor prin utilizarea cât mai eficientă a materiei prime, în semn de conștientizare a riscurilor atribuite asupra mediului, sănătății, dar și a economiei naționale [2].

La momentul actual, prioritățile și acțiunile în domeniul gestionării deșeurilor la nivel național sunt cuprinse în Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova 2013-2027. Documentul a fost elaborat și adoptat în scopul dezvoltării infrastructurii și a serviciilor necesare pentru a proteja în mod adecvat mediul la nivel global, național și local de efectele asociate cu managementul deșeurilor generate de cetățeni, întreprinderi și instituții, precum și pentru stabilirea cadrului legal și instituțional necesar pentru a sprijini alinierea treptată a practicilor Republicii Moldova de gestionare a deșeurilor la cele ale Uniunii Europene [3].

Fiind abia la etapa de constituire, domeniul gestionării integrate a deșeurilor în Republica Moldova întâmpină multiple provocări, începând cu infrastructura aproape inexistentă, care a înregistrat o stagnare îndelungată încă din perioada sovietică și care nu corespunde cerințelor actuale de protecție a mediului. Printre problemele-cheie se numără deficitul de finanțare, cadrul normativ în curs de dezvoltare, statistici incoerente, toate acestea pe fundalul unei creșteri a volumului de deșeuri generate.

Fiind un domeniu care nu a beneficiat de surse financiare pe măsura necesităților investiționale, acesta s-a dezvoltat foarte sporadic și insuficient. Însă odată cu semnarea Acordului de finanțare pentru domeniul gestionării deșeurilor între Republica Moldova și Banca Europeană de Investiții în anul 2019, a apărut oportunitatea de a construi un sistem integrat de gestionare a deșeurilor, conform practicilor din țările Uniunii Europene. Deși deja este în vigoare Legea deșeurilor, care a transpus parțial Directiva Cadru a Uniunii Europene privind deșeurile, cadrul normativ în domeniu încă este în proces de elaborare.

Astfel, responsabilitatea pentru activitățile de gestionare a deșeurilor revine generatorilor acestora, în conformitate cu principiul „poluatorul plătește” sau, după caz, producătorilor, în conformitate cu principiul „responsabilitatea producătorului”.

La moment, astfel de servicii sunt create preponderent în localitățile urbane și mai rar în cele rurale. Chiar și acele servicii care există nu acoperă toate procesele ciclului de gestionare a deșeurilor. În mare parte se rezumă doar la colectare, transportare și depozitare. Reglementarea procesului de eliminare a deșeurilor prin depozitare după noile standarde, care să răspundă cerințelor de protecție a mediului, este în curs de elaborare, astfel că la momentul actual depozitarea se realizează în mod clasic, fiind surse importante de poluare a solului, apelor și aerului [4].

Potrivit Biroului Național de Statistică, pe parcursul anului 2020, în Republica Moldova, numărul localităților care au beneficiat de servicii de co-

lectare a deșeurilor municipale (provenite din activitatea casnică, magazine, hoteluri, restaurante) a constituit 314 localități, dintre care 54 sunt municipii și orașe, iar 260 – sate.

Dacă sistemul managementului deșeurilor încă este prezent în orașe, atunci nu putem afirma același lucru și despre sate. Cum am menționat și mai sus, de servicii de colectare a deșeurilor beneficiază doar 260 de sate din 844 înregistrate la noi în țară (fără localitățile din Stânga Nistrului), ceea ce constituie 30,8%. Dacă e să ne referim la orașe, atunci acest indice se ridică la 81,81%. Din 66 de orașe, 54 sunt asigurate cu servicii de salubritate a deșeurilor.

Astfel, în anul 2020, la nivel național, rata de conectare a populației la servicii de salubritate a constituit 52,9%. Iar cele 1137 de depozite de deșuri raportate de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului contaminează și degradează o suprafață de circa 1222 ha de pământ [5].

Aceste dificultăți vizibile cu care se ciocnesc o mare majoritate a localităților din Republica Moldova, în special zonele rurale, necesită implementarea unui sistem de management integrat al deșeurilor la nivel local. Problema cea mai mare este că, la momentul actual, nu există un sistem național care să gestioneze gunoiul produs de oameni în sate. Sunt localități în care nu există serviciu de colectare a deșeurilor. În același timp, multe localități întâmpină dificultăți în ceea ce privește luarea deciziilor privind managementul deșeurilor, inclusiv la nivel de deblocare a investițiilor necesare pentru a dezvolta un sistem în acest sens, ca obiectiv-cheie al Strategiei de Gestionare a Deșeurilor 2013-2027. Pe de altă parte, APL-urile sunt responsabile conform cadrului legal pentru stabilirea unui sistem integrat de management al deșeurilor. În acest context, putem deduce că dezvoltarea unei rețele a serviciilor de salubritate a deșeurilor în localitățile țării este foarte importantă [6].

Deșeurile din plastic au reprezentat una din cele mai vădite surse de poluare asupra mediului și până la declanșarea pandemiei COVID-19, greu de gestionat. Spre regret, pandemia a declanșat un pericol eminent la adresa securității de mediu, din cauza producției și consumului unor cantități enorme de materiale de protecție, printre care și măștile. Pe timp de pandemie, instituțiile medicale din Republica Moldova au acumulat zilnic de două ori mai multe deșuri medicale, decât în perioade în care sistemul medical funcționa în regim normal.

Cel mai cuprinzător acord internațional de mediu privind deșeurile periculoase, precum și alte deșuri, care are drept scop protecția sănătății publice și a mediului, este Convenția de la Basel privind controlul transportului transfrontalier al deșeurilor periculoase și a eliminării acestora, la care Republica Moldova a devenit parte la 2 iulie 1998, în baza Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr. 1599-XIII din 10 martie 1998 privind aderarea Repu-

blicii Moldova la această Convenție.

Cu toate acestea, spre deosebire de sticlele din plastic (din care aproximativ 25% sunt reciclate la nivel global), pentru măștile devenite deșeu nu există nici o îndrumare/ metodologie oficială cu privire la tehnologia de reciclare, fapt pentru care, cel mai probabil, acestea ajung să fie eliminate ca deșeuri solide.

Astfel, drept exemplu, până la pandemie, la Spitalul Clinic Municipal de Boli Contagioase pentru Copii din municipiul Chișinău se adunau câte 100-300 de kg de deșeuri infecțioase pe lună, iar de la începutul pandemiei, se acumulează între 555 și 800 de kg pe lună. În lunile august-septembrie 2020, de pe teritoriul spitalului se eliberează deșeurile de 3-4 ori pe săptămână, dublu față de perioadele anterioare [7].

Un element esențial în situația declanșării pandemiei de coronavirus, îl reprezintă manipularea în condiții de siguranță și eliminarea finală, eficientă, a acestor deșeuri pentru a reduce la minimum posibilele efecte secundare asupra sănătății și mediului. Managementul reușit al deșeurilor biomedicale și medicale periculoase este un proces complex care implică un spectru larg de acțiuni: identificarea, colectarea, separarea, depozitarea, transportarea, tratarea, eliminarea corespunzătoare, precum și aspecte importante asociate, inclusiv dezinfecția, protecția și instruirea personalului.

Conform Regulamentului sanitar privind gestionarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală, fiecare producător de deșeuri este responsabil de gestionarea deșeurilor în mod sigur, de colectarea separată și împachetarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală, de stocarea temporară și transportarea în condiții sigure a deșeurilor, tratarea și eliminarea finală. În același timp, producătorul de deșeuri medicale este obligat să ducă o evidență a datelor și informațiilor privind deșeurile produse și gestionarea acestora, educarea și formarea personalului [8].

Separarea deșeurilor spitalicești, colectarea, îndepărtarea și tratarea la fața locului fac obiectul reglementărilor naționale, deși punerea în aplicare a acestora se confruntă cu multiple provocări. Mai multe instituții medicale utilizează propriile incineratoare și autoclave, însă capacitatea acestora nu este întotdeauna suficientă. De asemenea, nu există incineratoare municipale pentru tratarea deșeurilor medicale. Există câteva companii private care prestează servicii de gestionare a deșeurilor pentru instituțiile medicale, dar standardul lor de funcționare, în unele cazuri, nu îndeplinește nici cerințele directivei UE 2000/76/CE privind incinerarea deșeurilor, nici liniile directoare din acest domeniu ale OMS. Spre deosebire de deșeurile medicale nepericuloase, deșeurile medicale periculoase nu pot fi aruncate la rampele de gunoi municipale. Actuala politică națională de gestionare a deșeurilor prevede închiderea treptată a rampelor de gunoi municipale până în anul 2027 și înlocuirea acestora cu noile rampe de gunoi/ depozite de deșeuri regionale,

însă punerea în aplicare în termenul stabilit a acestor prevederi este puțin probabilă [9].

Totodată, până în anul 2030 se dorește crearea sistemului integrat de gestionare a deșeurilor, reducerea pe cap de locuitor a impactului negativ rezultat din gestionarea deșeurilor municipale, creșterea ponderii populației care beneficiază de sistem gestionat sigur de evacuare a deșeurilor, creșterea ponderii deșeurilor reciclate etc. Astfel, stabilirea unei strategii este imperioasă în vederea gestionării mai eficiente a deșeurilor și a resurselor care vor ajuta orașele să creeze oportunități de afaceri, de ocupare a forței de muncă, de trai și de tranziție către o economie circulară.

Terghiversarea implementării unui sistem de management integrat al deșeurilor va genera o serie de costuri, mai ales în plan socio-economic. Cu referire la domeniul economic, menționăm în primul rând ratarea unor oportunități legate de apariția unor piețe noi în urma exploatării eficiente a deșeurilor prin reciclare și compostare. De asemenea, neimplementarea sistemului nu va permite obținerea unor importante beneficii în plan social, prin crearea unui număr important de locuri de muncă. Republica Moldova nu va reuși să atragă un volum impunător de investiții necesare pentru dezvoltarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor.

Completarea și eficientizarea etapelor care constituie lanțul managementului integrat al deșeurilor (colectarea, depozitarea temporară, transportul, tratarea, reciclarea, valorificarea, eliminarea prin înhumare, incinerare sau alte procedee) – este gajul funcționării corecte a întregului sistem. Promovarea unei noi abordări în privința finanțării sistemului de management integrat al deșeurilor (prin introducerea unui sistem corect și echitabil de taxe pentru deșeuri și prin favorizarea investițiilor din mediul privat) va permite construcția unei infrastructuri moderne, bazate pe principiile autonomiei și proximității.

Aplicarea acestor principii poate fi favorizată prin introducerea și dezvoltarea unor forme noi de descentralizare, după cum ar fi sistemul de intercomunalitate care și-a dovedit eficacitatea în țările dezvoltate, în gestionarea locală a unor domenii importante – gestionarea deșeurilor, aprovizionarea cu apă potabilă și cu servicii de sanitație, transportul public și altele.

Bibliografie:

1. Starea mediului în Republica Moldova 2015-2018, raport realizat de Agenția de mediu, Chișinău 2020.
2. Hotărârea de Guvern nr. 301 din 24.04.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, în MO nr. 104-109 art. 328 din 06.05.2014.
3. Gaibu S. Cantaragiu I. Gumene V. Coșeru I. Implementarea mecanismelor

de Responsabilitate Extinsă a Producătorilor pentru asigurarea reciclării deșeurilor. Chișinău, 2020.

4. Legea nr. 209 din 29.07.2016 privind deșeurile, în MO nr. 459-471 art. 916 din 23.12.2016.
5. Gestionarea deșeurilor – o problemă vizibilă pentru Moldova. Articol realizat în cadrul Proiectului „Statistica deșeurilor – facilitator-cheie pentru economia circulară” finanțat de Agenția Austriacă pentru Dezvoltare, din fondurile Cooperării Austriece pentru Dezvoltare.
6. Hotărârea de Guvern nr. 301 din 24.04.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, în MO nr. 104-109 art. 328 din 06.05.2014.
7. Revista „Sănătatea”, disponibilă pe: <http://sanatateinfo.md/News/Item/9498>
8. Hotărârea Guvernului nr. 696 din 11.07.2018 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind gestionarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală, în MO nr. 295-308 art. 835, din 10.08.2018.
9. Proiectul Băncii Mondiale „Răspuns de urgență la COVID-19 în Republica Moldova”.
10. Legea nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător. Publicată: 30.10.1993 în Monitorul Oficial nr. 10 art. 283.
11. Legea nr. 89 din 11.06.2020 pentru ratificarea Contractului de finanțare dintre Republica Moldova și Banca Europeană de Investiții privind implementarea Proiectului „Deșeuri solide în Republica Moldova” în MO nr. 180-187 art. 343 din 17.07.2020.
12. Hotărârea Guvernului nr. 99 din 30.01.2018 pentru aprobarea Listei deșeurilor, în MO nr. 33-39 art. 115 din 02.02.2018.
13. Hotărârea Guvernului nr. 561 din 31.07.2020 pentru aprobarea Regulamentului privind ambalajele și deșeurile de ambalaje, în MO nr. 212-220 art. 743 din 21.08.2020.